

Район у новій моделі адміністративно-територіального устрою:

основні виклики та завдання

Після проведення президентських і парламентських виборів, які суттєво змінили політичний ландшафт нашої держави, на Україну в 2020 році очікують місцеві вибори. Одним з основних питань, які мають бути вирішеними до часу їх проведення, є визначення конфігурації майбутнього адміністративно-територіального поділу держави на субрегіональному рівні (рівень нинішніх районів).

З огляду на ті функції, які покладатимуться на цей рівень владної ієрархії в новій моделі адміністративно-територіального устрою, від назви «район» швидше за все, треба буде відмовитися. Зокрема, оперування термінами «нові райони» чи «об'єднані райони», яке останнім часом доволі часто зустрічається в експертному середовищі, є недостатньо коректним. По-перше, використання терміну район проектуватиме на нові адміністративні одиниці субрегіонального рівня весь той організаційно-управлінський негатив, який був сформований протягом попереднього історичного періоду, починаючи з часів СРСР (включно з адміністративним тиском органів районної влади на місцеве самоврядування базового рівня, а також неоднозначністю функцій районних рад). З іншого боку, використання терміну район в умовах фактичної неминучості їх укрупнення, породжуватиме соціальну напругу і навіть конфлікти в середовищі місцевих еліт, оскільки у процесі об'єднання районів це потягне за собою їх поділ на ті, які приєдналися до інших і ті, до кого було приєднано сусідні райони. Це вноситиме у середовище чинних депутатів і чиновників районного рівня певну невизначеність і навіть нервозність.

Зважаючи на це, більш доцільним було би відмовитись від використання терміну «район» на користь назви «повіт» або «адміністративний округ», який включатиме в себе декілька нинішніх адміністративних районів. На рівні кожного такого адміністративного округу (повіту) доцільно сконцентрувати насамперед

низку владних повноважень, що дозволяють здійснювати ефективну координацію діяльності органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад.

Насамперед це стосується просторового планування їх розвитку, функціонування спільної інфраструктури, включаючи експлуатацію полігонів твердих побутових відходів, мереж водогонів та інших інфраструктурних об'єктів, а також забезпечення транспортного сполучення між різними об'єднаними територіальними громадами на субрегіональному рівні. Водночас, цей рівень владної ієрархії має забезпечувати виконання низки важливих завдань щодо налагодження ефективного функціонування представництв державних інституцій в новостворених адміністративних округах (повітах). Передусім мова йде про підрозділи державної фіскальної служби, міністерства внутрішніх справ, прокуратури, державного казначейства, а також банківських та інших фінансових установ.

На окрему увагу заслуговує питання доцільності збереження на субрегіональному рівні органів представницької влади, які сьогодні функціонують в районах (аналогів нинішніх районних рад). Зважаючи на коло потенційних компетенцій органів влади субрегіонального рівня, вказані представницькі органи можуть створити більше деструктивних явищ, аніж сприяти ефективному вирішенню покладених на них завдань. Більше того, з розвитком місцевого самоврядування на рівні об'єднаних територіальних громад, а також у зв'язку з підвищенням рівня їх кадрової спроможності, у довгостроковій перспективі взагалі може відпасти потреба в органах влади субрегіонального рівня, що є особливо актуальним для їх представницьких структур.

Відмова від субрегіонального рівня владної ієрархії може відбутися після успішного завершення адміністративно-територіальної реформи, коли регіональні органи державної влади набудуть достатніх повноважень та управлінських компетенцій для ефективного вирішення поставлених перед ними завдань не лише на регіональному, але і на субрегіональному рівнях (передусім завдяки налагодженню ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад). Водночас, це вимагатиме внесення змін не

лише в діючі нормативно-правові акти, але й в Конституцію України, передусім щодо упорядкування владних повноважень на субрегіональному рівні.

Зважаючи на вимоги часу і доволі обмежений період до проведення наступних місцевих виборів, а також значний карт-бланш, виданий суспільством новій владі, зокрема Президенту України та його політичній силі в парламенті, формування законодавчого поля для проведення комплексних змін, спрямованих на завершення адміністративно-територіальної реформи на субрегіональному рівні, має відбуватись доволі динамічно. Всі політичні передумови для цього є. Завадити може лише суб'єктивний вчинок, тобто відсутність у представників нової влади розуміння важливості вказаної проблеми, помножене на високий рівень дилетантизму в їх середовищі, а також нездатність домовлятися з опонентами та прислухатися до конструктивних пропозицій і порад з боку кваліфікованих фахівців.

Власне подальша доля адміністративно-територіальної реформи на субрегіональному рівні стане одним із базових маркерів при визначенні фахової спроможності нової владної команди та її здатності виконувати покладені на неї завдання, а також реалізовувати дані виборцям обіцянки.